श्रीगणेशाय नमः। पञ्चाङ्ग- इति शरद्देवैमंगलमाह॥ राम॥

श्रीरामनौमि।

इदं वस्त्रकैमहादेवस्य॥एम

शिवेतिमंगलैनामसमाचःभवर्तने।

श्रीगणेशायनमः यत्साक्षात्स्वस्फुटपरिचयोन्मादनायार्द्रदैन्यगौरीप्राणाहारपरिपदार्थायार्धदेहहर। अस्मद्वामापरिमितगुणग्रामनामार्तनामार्धदेयस्मादमलमतिभिर्भाष्यतेमोक्षलक्ष्मीः१ यद्यपिहनसंदेहोनचास्तिकल्पनायथातथापरंतुदेवेनतारत्याकिंचिदुच्यते।।ईश्वरस द्भावेनप्रत्यक्षंप्रमाणंअस्माप्रत्यक्षानुकूलस्यास्मदादिविजातियमनःसन्निकर्षस्यतत्रा भावात्नेत्यथापरमासन्नोरूपरप्रत्यक्षापत्तेः।नापियःसर्वतःसर्वविद्यस्यतानमयैतपत न स्मादेवबुद्धनामरूपमनंचजायतइतिश्रुतयतत्रप्रमाणंश्रुतानामाश्वरोक्तत्वेनैवप्रामा ण्यनतस्यदेहेतात्पर्यसंदिग्धप्रामाण्यकत्वात्नचानुमानेनैवयनिर्दोषंचैतेनेश्वरासीप्रामा ण्यमितिवाक्यमप्यनिश्चितमादेनिश्चितस्यतत्रदूषणत्वात्किंतुविवादाध्यासितक

र्तृपक्षकंकार्यत्वहेतुसकर्तृकत्वानुमानंतत्रप्रमाणंतत्रपरमार्थतुमानेविप्रतिपन्नेविप्रतिपन्नंप्रतिपत्तौविप्रतिपत्तेःविवादाध्यासितकर्तृकंसकर्तृकंनचेत्सादयोनोध्या नंचलिंगपक्षतावछेदकंविवादविषयकर्तृकत्वंतदितिवाव्यभिचारस्यदुर्वचत्वात्नच सकर्तृकत्वप्रकारकसंदेहविरोध्यतावछेदकवत्वमेवतदितिवाव्यभूरस्यापिकदा सकर्तृकत्वप्रकारकसंदेहविरोध्यतावछेदकाभूतघटत्वेनसिद्धसाधनंदुर्वारत्वात्नच पक्षतावछेदकावछेदेनसाध्यसिद्धेरुद्देश्यत्वात्अन्यतःसिद्धसाधनस्यादोषत्वमितिवाव्यभिचा पिपत्रीकुरविरोधेनसकर्तृकत्वसंदेहस्तत्रसकर्तृकत्वसिद्धेःनचात्रतेव्यभिचारः छेदकंअत्रछेदकावछेदेनसाध्यसिद्धेरुद्देश्यतायांभेरातःसिद्धसाधनस्यादोषतयाव कोपदेशतावाव्यभिप्रेतेकार्यत्वस्यहेतुतयापक्षतावछेदकस्यहेतुत्वप्रसंगाभि

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 19 June 2017

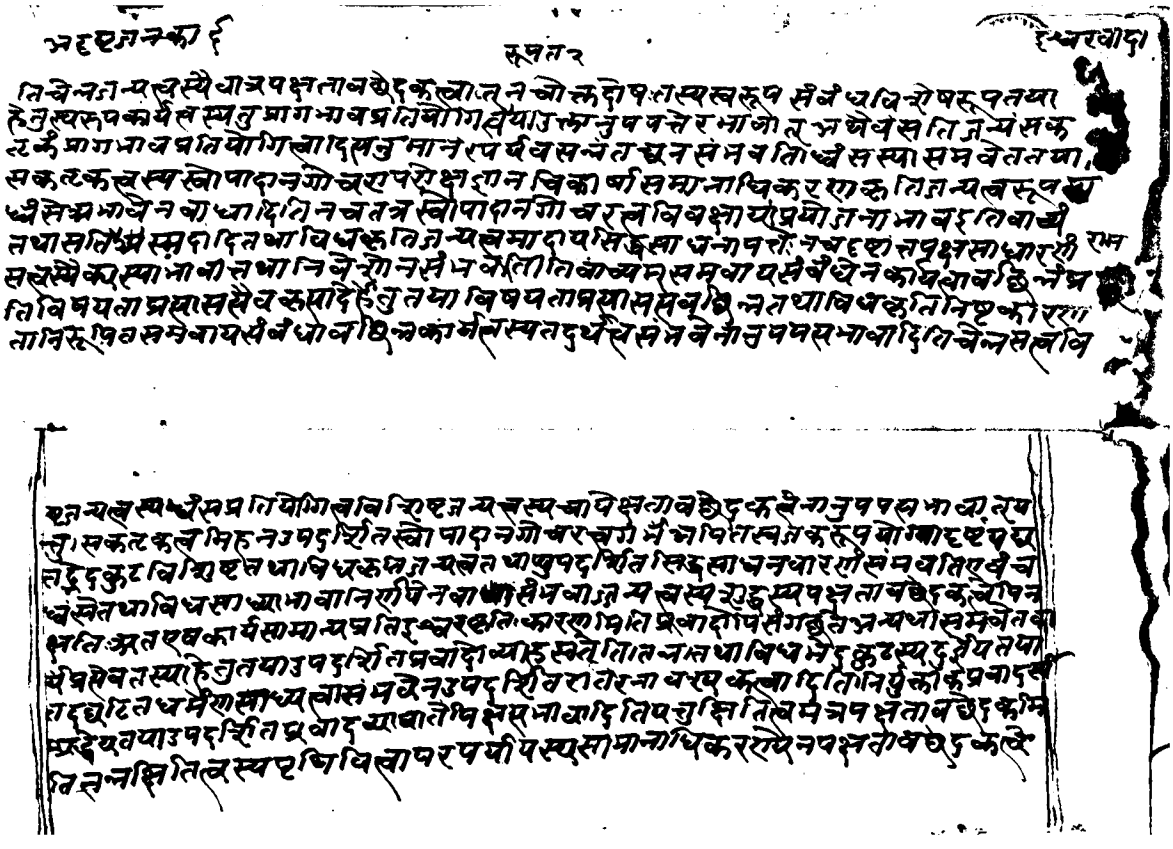

DR BHAU DAJI

घटादिकमाश्रयसिद्धसाधनसंभवात्तदनवच्छेदकावच्छेदेनपक्षतावच्छेदकत्वेपाधित्वम्
रमाणोःकार्यत्वरूपहेतोर्भागासिद्धिरितिचेन्न;केवलान्वयिसमवेतत्वमात्रस्य
वापक्षतावच्छेदकतदभिन्नत्वमात्रेसकलकलासिद्धेःतत्तत्सिद्धर्थंतत्तत्सुमान
तरकल्पनेगौरवाच्चतिनुन्धिमत्तासाध्यतावच्छेदेविशिष्यसमानाधिकरणकृतिमि
ष्टविषयताप्रयोजकत्वंनकारणतायाःतत्तत्पुरुषीयत्वेनानवच्छेदकत्वात्
वच्छेदकतावच्छेदकोयोसामानाधिकरण्येनेश्वरेप्रयोजनाभावात्तयंकरेपक्षतावच्छे
वच्छापाकेनयथोक्तपरिणामितप्रधानादस्यानुपपत्तिःकथंचिदपिनोपपद्यते
तोनित्येश्वरइतिवाक्यमप्यसंगतंस्यात्तस्यापिनित्यत्वेऽवयवसिद्धेः
पमपरिमाणकत्वंवानेश्वरेतोसविषयकज्ञानसमानाधिकरणसामानाधि

करण्यरूपपरंतत्रविषयत्वंसंभवत्यस्मदादीश्वरज्ञानेऽप्रयोजकत्वात्तथाचयथाप्रमाणप्रमे
त्तिनयोनिष्फलवत्तयाहेयत्वेनविषयकत्वेनाप्रवृत्तिरितरथादृष्टवदसंयोगस्यैवप्र
णपंचकसंचारज्ञानकत्वसंभवेनज्ञानेनोनिष्फलेनोनाभावेनरूपेणविषयकत्वनियमस्या
तथाश्वरप्रत्यक्षेपिविषयकत्वमितिविभाव्यतेतथापिनक्षतिःरूपोसाक्षात्कारिज्ञानि
षयतानिरूपकत्वासुपगमेनेश्वरोपपत्तौतत्रज्ञानेऽप्रयोजकत्वात्तत्रापिनित्यत्वसि
तिसाक्षाद्विषयिस्वीकारेऽपिनिसाक्षात्कारविषयतानवच्छेदकत्वेनाप्रयोजकत्वादितिचेन्न
यमेमानानांचैवंदितिहानादितत्तत्तयोर्ज्ञानत्वेनस्वप्रकृतेसाध्यतावच्छेदकत्वेश्वरज्ञानसिद्धिरितिचा
अप्रयोजकत्वप्रयोजकत्वात्तत्वमप्यतिरेकानुविधानाभ्यांकर्मवाजन्यंप्रतिकर्मि
मित्तेनेकंतुत्वंस्यादुपचारात्तत्वमविनिगमनाभावेनतेषुज्ञानेष्वनुगतविषयतमोनसाध्यसमिसिद्धपरस्तस्मदप्रयोजकत्वादितिचेन्मैवंउपदर्शि

कार्यकारणभावरूपानुकूलतर्कबलेनसकर्तृकत्वसाध्यकानुमानाकार्यत्वावच्छेदकछिन्नव्याप्ति
कृतोऽन्वयव्यतिरेकाभ्यांअनुमानोपपत्तेर्व्योमरूपेसमवेतत्वातिरिक्तसमवेतत्वाभावस
हकृतोपदर्शितसहकारानुपयोगितासमवेतानुपलम्भादनुमानादीश्वरसिद्धेर्वेदप्रमाणतया
प्रमाणान्तरस्यानुसारेणागमस्यकर्तृकत्वंतत्रेश्वरकर्तृकत्वसिद्धेरीश्वरकर्तृकत्वसिद्धेरीश्वरकर्तृ
त्वमेवप्रामाण्यसिद्धेरसर्वज्ञत्वंवीतरागत्वंचास्यागमस्यतत्कर्तुरीश्वरस्यसर्वज्ञोवीतरागश्च
इतिविषयकप्रमाणेनैवसिद्धेरप्रयोजकत्वात्नानुसन्धीयतेसमवतिकार्येनावश्यंनैयायिकैरेकर्तृ
कत्वंतिसेनहेतुत्वेतदेवानुकूलतर्कइतिवेदितव्यं।घटपटादिस्थलेकुलालतन्तुवेमादिकर्तृकत्वा
दिनाव्यतिरेकानुविधानेनतावद्घटपटादिकंप्रतिकर्तृत्वेनहेतुत्वेकल्प्यमानायांघटत्वा
द्यवच्छिन्नप्रतियोगितानिरूप्यतेनतुघटत्वावच्छिन्नप्रतियोगितानिरूपितायांसत्यां ४

अनेनकार्यकारणभावकल्पनेगौरवात्नचकालिकसंबंधेनघटत्वादेरवच्छेदकत्वनियमनानि
र्वाहेणघटत्वादेर्नकार्यकारणभावस्यावश्यकृतयानवमतेनगौरवादकारणत्वंतिवाच्यम्
समवायसंबंधेनघटत्वादिविशिष्टप्रतियोगितानिरूपितेनहेतुत्वादिनाप्रतिनियमनानिर्वाहेणका
र्यकारणभावस्यदुरुद्धरत्वाद्गौरवस्यदुरुद्धरत्वादितिविशेषतोव्यतिरेकानुविधानेनैवा
दृष्टसामान्यकार्यकारणभावसिद्धेःअन्यथाकार्यत्वावच्छिन्नंप्रतिउपादानत्वेनाप्रतिहेतुत्वानि
रूपणेनकार्यतावच्छेदकीभूतप्रतीतेरप्रतिहतत्वात्तत्रापेक्षितेकेश्वरानुमानविवेचनप्रसङ्गा
दनुमानेतिपरियुक्तमाचार्यैःयद्यप्यन्यकृतकेश्वरानुमानात्प्रधानादिनासत्प्रतिपक्षसमवे
तोपदर्शितानुमानात्तदनुमानेसकर्तृकत्वासिद्धेःनचतत्रेश्वरेमिथोविरुद्धयोःस्वव्याप्यधर्मेण
तत्त्वंतत्तुल्यधर्मेतिवाव्याप्तस्यव्याप्यधर्मकत्वेऽपिस्वरूपासिद्धेश्वरकर्तृत्वेनसाध्यंकर्तृत्व

चव्यभिचारादारकत्वरूपव्यर्थविशेषणज्ञानस्यव्याप्तिग्रहविघटनयाऽव्याप्तासिद्धिरूपस्यत
दभावविशेषणज्ञानस्यतुल्यबलत्वात्तदवोऽमाचार्यैरसत्तर्कविवेकेश्वरवा
दैकदेशसिद्धिपरामर्शतोद्धितीयापत्तेरितिवाच्यमरणकालव्यर्थविशेषणस्यानुग्रहस्यबलमा
नत्वव्याप्यज्ञानसिद्ध्यानुग्रहस्यबलमानत्वात्तदभावविशेषणज्ञानस्यव्याप्तिग्रहप्रतिबन्धकत्वेमानाभावे
वनमीविवादग्रस्तयुक्तत्वादेरनुग्रहत्वधर्मस्यासैपादकतयाव्यधिकव्यर्थ
विशेषणज्ञानस्यव्याप्तिग्रहप्रतिबन्धकत्वेमानाभावेनतस्यव्याप्यत्वासिद्धिमव्याप्तोऽ
सतयाऽनुपपत्तेरभावात्तन्नचरकामसिद्धिपिसाचायोलिखननिगोधजन्मितिवा
च्यमव्याप्तैरभ्युपेयतथोक्तत्वात्तन्नचगुरुधर्मस्यव्याप्यताचेत्तभावेनसाध्यताव

दैकलक्षणाव्याप्तेःतस्यप्रतियोगितावच्छेदकत्वाभावेनतुपदर्शनविशेषाधिकरणस्यभा
वप्रतियोगितावच्छेदकत्वावच्छिन्नप्रतियोगिताकाभावघटकव्यापेरपिसत्वतदभावाद्दुत्व
वत्तयातेनसहतिपक्षसंभवद्रतिबन्ध्यमगुरुधर्मस्यव्याप्यतावच्छेदकत्वाभावेनभा
वप्रतियोगितियोगितावच्छेदकत्वाभावेनाप्रमाणत्वाभावेनतत्रापिव्याप्तिसत्वादितितदपिनमनोरथ
प्रतिबध्यापनानुमानप्रयुक्तहेतोस्तदुपदर्शितकार्यकारणभावकूपानुकूलतर्कभावेनव
त्तयासहतिपक्षसंभवात्तत्रतएवात्रव्याप्यत्वानुमानशरीरकृत्कुविन्दरजन्यंवापर
धिरापिपरास्तेनुपदर्शितकार्यकारणभावरूपानुकूलतर्कंकार्यत्वेसकर्तृकत्वव्याप्यनिरी
तत्रव्यव्याप्यकूटेनदूषणशरीरकृत्कत्वादेःसाध्यव्यापकतानुमानसंभवेनसाध्यव्यापकतो
नुमानसंभवेनोपदर्शितरीत्यानुपपत्तेरभावादितिनचोपदर्शितानुमानादीश्वरस्यक

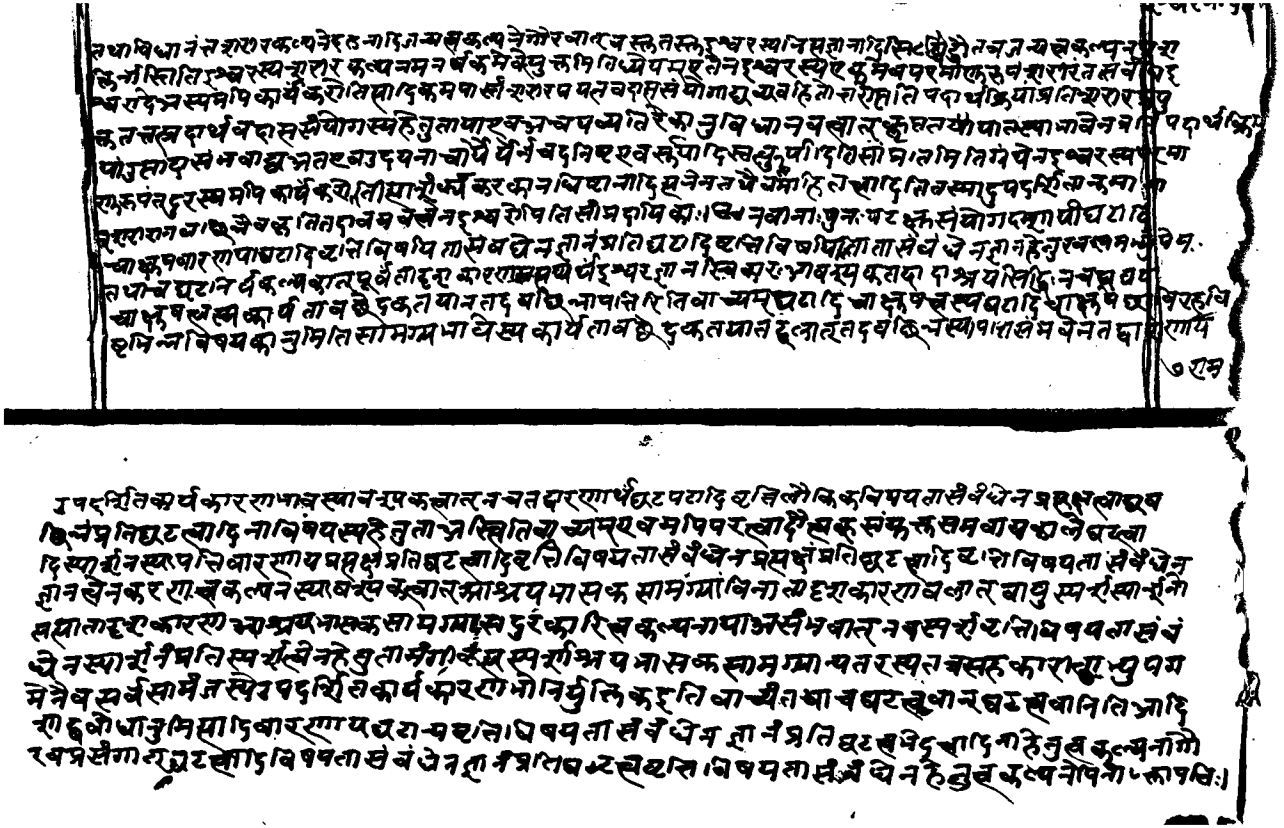

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 19 June 2017